

РЕФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ОБ'ЄКТІВ ТИПУ «РЕСУРС» У ПРОЦЕСІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Досліджено особливості реформування потенціалу об'єктів типу «природні ресурси» у процесі їх розвідки, видобутку та використання.

Ключові слова: потенціал, ресурс, підприємство, територія, природні ресурси.

Постановка проблеми. Більшість досліджень, присвячених питанню визначення сутності потенціалу, побудована на ресурсному підході з деякими варіаціями (ресурси та система управління, ресурси та компетенції, тощо). За таким підходом, природні ресурси не можуть мати потенціалу, оскільки вони вже являють собою вказану категорію. Для вирішення цього питання пропонується розглядати як носій потенціалу серед інших видів носіїв.

Аналіз останніх досліджень з визначення потенціалу як економічної категорії показав, що на цей час у якості об'єктів розглядається підприємство [4; 6], територія [5] або «трудові ресурси» [4; 5; 6]. Залишається відкритим питання щодо потенціалу окремих видів природних ресурсів, складових елементів території та підприємства [2; 3]. Потребує дослідження також питання щодо приналежності трудових ресурсів до складу природних.

Метою даного дослідження є визначення особливостей формування та реформування потенціалу природних ресурсів з врахуванням [2; 3] циклічних змін характеру їх участі у виробничому процесі (сировина, незавершене виробництво, готова продукція, товар) та їх потенціалу у якості складового елемента носія добувального, переробного та інших видів промислових підприємств.

Пропозиції. Для практичного використання показників потенціалу окремих об'єктів у плануванні їх розвитку слід відмовитись від ресурсного підходу до визначення його сутності та диференціювати носій (у тому числі окремий вид природного ресурсу) та його потенціал, як внутрішню властивість спроможну до подальшого розвитку або деградації. Крім того, слід враховувати усю різноманітність зв'язків між окремими об'єктами, коли вони складають певну систему і їх сумарний потенціал перевищує суму окремих складових за рахунок ефекту синергії.

З моменту залучення об'єктів типу «ресурс» у процес виробництва кінцевого продукту вони втрачають свій статус окремого об'єкту і потребують визначення потенціалу як складовий елемент добувального, переробного та виробничого підприємства у якості його продукції. Цей елемент є найбільш динамічною складовою штучного об'єкта «підприємство», потенціал якого знаходиться у процесі безперервного реформування.

Другою важливою особливістю об'єктів типу «ресурс» є те, що вони є елементом території, відокремити який від цього об'єкта можна лише шляхом включення до складу відповідного підприємства лише частково, оскільки економічний потенціал родовища залежить від природних умов території, ландшафтних, геологічних, гідрологічних та інших умов видобутку, існуючої виробничої та житлової інфраструктури, наявності трудових ресурсів, тощо. Таким чином, незмінний природний потенціал ресурсу, як його фізичні або хімічні властивості, не можна піддавати вартісній оцінці без врахування впливу усіх інших природних складових території, оскільки за ефектом синергії

економічний потенціал природного ресурсу набуває іншого значення у зв'язку з неможливістю зміни дислокації даного ресурсу без його включення у процес видобутку та переробки.

Третя особливість природних ресурсів у тому, що у вигляді відповідних родовищ корисних копалин, лісових або водних ресурсів вони можуть окремо мати економічний потенціал у сфері обігу на ринку нерухомості, або використовуватись у сфері виробництва, де їх економічний потенціал реалізується у складі підприємства відповідної галузі і за вартісною оцінкою повинен забезпечити більший прибуток, ніж від продажу, за рахунок ефекту синергії окремих (у тому числі ресурсних) складових загального потенціалу цілісного штучного виробничого об'єкту. Вказаний ефект виникає у системі внутрішніх та зовнішніх зв'язків підприємства, як елемента виробничої інфраструктури території.

Таким чином, визначення потенціалу природних ресурсів, включених у процес переробки та збагачення повинно виконуватись в системі внутрішніх та зовнішніх зв'язків, що мають відношення як до формування нового носія з його потенціалом, так і до реформування існуючого. Природні ресурси не мають виробничого потенціалу, оскільки не є штучним об'єктом спроможним виготовляти продукцію, але визначення їх економічного потенціалу пов'язано з необхідністю дослідження властивостей, виміру розміру, визначенням напрямків природних змін, вибору бажаних напрямків реформування, визначенням очікуваних результатів та небажаних наслідків.

Природні ресурси, включені у процес виробництва, можуть мати окремий потенціал у разі ліквідації підприємства, яке використовує їх в процесі реалізації господарської діяльності. При цьому вони можуть бути у вигляді виробничих запасів, незавершеної продукції, готової продукції на складі, що підлягають продажу, можуть слугувати заставою т. і.

Окремо можна визначати потенціал ресурсу, який для даного підприємства є готовою продукцією, що підлягає реалізації. Готова продукція є невід'ємним елементом діючого підприємства, через який реалізується економічний потенціал підприємства у виробництві. Готова продукція може мати існуючий, реалізований, нереалізований потенціал та потенціал розвитку. Але у цьому разі потенціал ресурсу визначається з врахуванням ефекту синергії даного елемента носія (підприємства) у складі системи виробництва та збуту продукції. Можливості реалізації потенціалу розвитку ресурсу у вигляді готової продукції діючого підприємства залежать від рівня використання та реалізації потенціалу розвитку систем виробництва, збуту, фінансів, кадрів та інших складових елементів цілісного носія.

Готова продукція підприємства характеризується внутрішніми властивостями, складом, хімічними та фізичними особливостями, конструкцією, елементами новизни та певним розміром «запасу» показників, на який існує принципова можливість покращення параметрів продукту.

Природні об'єкти, включені у процес суспільного виробництва, являють собою предмет праці, який по мірі його реформування передається від одного підприємства до іншого, кожного разу включаючись у склад нового штучного виробничого об'єкту, та набираючи у його складі нові властивості, які можна визначити як потенціал даного ресурсу на певній стадії його реформування. Відома формула $G - T - G'$ (Гроші – Товар – Гроші') не відображає трансформації ресурсу від вихідних матеріалів (сировини, напівфабрикатів, комплектуючих компонентів) через незавершену продукцію на стадії «обробка» до готової продукції на складі, де завершується перехід до стану «товар». На стадії вихідних матеріалів, природний ресурс має певний потенціал який є важливим

для власника з точки зору оцінки його фізичних або хімічних характеристик. Ці характеристики відображають властивість ресурсу піддаватися трансформації потрібному напрямку з певними витратами енергії, інших матеріалів, праці. Таким чином, природний ресурс, який не має виробничого потенціалу, тим не менш має потенціал розвитку важливих вихідних параметрів у натуральному виразі та економічний потенціал, який відображає різницю між витратами на реформування ресурсу та економічним результатом його продажу як товару. Найбільш повно циклічність даного процесу відображається у виробництві товарів виробничого призначення (наприклад, у виробництві верстатів). Слід додати, що ступінь реалізації потенціалу розвитку важливих параметрів природного ресурсу залежить від виробничого потенціалу переробного підприємства, у склад якого даний ресурс включено у вигляді вихідних матеріалів. Після переробки ресурс перетворюється на продукцію, яка має свій економічний потенціал, що додається за ефектом синергії до потенціалу цілісного об'єкту – підприємства. Таким чином, при визначенні потенціалу підприємства необхідно враховувати потенціал продукції, але з корекцією на потенціал застосованих технологій, стану основних фондів, фінансового стану, тощо.

Реформування потенціалу природних об'єктів здійснюється на добувних, переробних та інших підприємствах промисловості, які є складовими елементами більшої системи – окремої території, галузі, країни і діють у відповідних умовах зовнішнього для них середовища. Найбільш важливими факторами зовнішнього середовища є оточуючі природні умови (клімат, рельєф, наявність природних ресурсів), існуюча виробнича та житлова інфраструктура з врахуванням перспектив їх розвитку та діюче господарче законодавство. Природні умови, як фактор, були розглянуті у попередніх розділах даної роботи, інфраструктура, що являє собою складну систему штучних об'єктів, буде досліджено окремо. Законодавче середовище у якому здійснюється реформування потенціалу природних ресурсів значною мірою визначається Законом України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2010 року» та наступними законодавчими актами у його розвиток.

Дана програма передбачає наступні заходи, які у подальшому впливатимуть на загальний потенціал природних ресурсів України та рівень його реформування:

- «активізація геологорозвідувальних робіт у Закарпатті для надійного забезпечення Мужіївського державного золото-поліметалічного комбінату запасами промислових категорій власне золотих руд і збільшення перспективних ресурсів району та підготовка до експлуатації Бобриківського родовища у Донбасі;

- посилення пошукових, пошуково-оцінювальних робіт у Донбасі для вивчення теригенно-карбонатних товщ Південного Донбасу, перспективних на багаті руди типу Карлін;

- продовження пошукових і пошуково-оцінювальних робіт на Українському щиті в перспективних структурах як відомих рудних полів і зон (Верхівцевська, Сурська і Чортомлицька зелено-кам'яні структури Середнього Придніпров'я, Саврансько-Капустинське, Клишівсько-Юр'ївське рудні поля в гнейсових товщах), так і потенційних рудних полів інших районів;

- проведення пошукових та пошуково-оцінювальних робіт на перспективних ділянках Березівського і Вишковського рудних полів, а також на площах і ділянках Рахівського рудного району, розвідка Березівського родовища, а також флангів Мужіївського родовища [1].

Таким чином, комплекс заходів з реформування потенціалу природних ресурсів до початку їх видобутку складається, головним чином, з розвідки та оцінювання розміру запасів природних копалин. Лісові та водні ресурси на цей час вже визначені, хоча й потребують більш докладної класифікації за видами, обсягами, доступністю ресурсів так само як потребують закінчення роботи із кластеризації та бонітування ґрунтів земельні ресурси.

Висновки. Визначення потенціалу окремих видів природних ресурсів повинно виконуватись комплексно, з врахуванням конкретних господарюючих суб'єктів та території, до яких належить даний ресурс у якості елемента.

Література

1. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2010 року».
2. Бачевський Б.Є. Потенціал і розвиток підприємства: Навч. пос. / Б.Є. Бачевський, І.В. Заблудська, О.О. Решетняк. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 400 с.
3. Бачевський Б.Є., Решетняк Е.А. Диагностика и оценка потенциала предприятия. Маркетинг: теория і практика. Зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Вип. №13. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007. – 280 с.
4. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посібник / Н.С. Краснокутська. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.
5. Максимов В. В. Економічний потенціал регіону (аналіз, оцінка та використання): Моногр. / В.В. Максимов; Вид-во СНУ ім. В. Даля - Луганськ, 2002. – 360 с.
6. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посібник / О.С. Федонін, І.М. Репіна, О.І. Олесюк. – К.: КНЕУ, 2004. – 316 с.
7. Бачевський Б.Є., Решетняк О.О.

Бачевський Б.Є., Решетняк О.О. РЕФОРМИРОВАНИЕ ПОТЕНЦИАЛА ОБЪЕКТОВ ТИПА «РЕСУРС» В ПРОЦЕССЕ ИХ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ

Исследованы особенности реформирования потенциала объектов типа «природные ресурсы» в процессе их разведки, добычи и использования.

Ключевые слова: потенциал, ресурс, предприятие, территория, природные ресурсы.

Bachevski B., Reshetnyak L. REFORMING OF POTENTIAL OF OBJECTS OF TYPE "RESOURCE" IN THE COURSE OF THEIR USE

In the article the features of reforming of potential of objects of type "natural resources" in the course of their investigation, extraction and use are investigated.

Keywords: potential, a resource, the enterprise, territory, natural resources.

Б.Є. Бачевський, к.е.н., доц., О.О. Решетняк, к.е.н., доц. - Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля, м. Луганськ.